

ra amb dissimilació; si bé recordo aquí una considerable coincidència amb un dels noms gallecs de la bruixa, estudiat en el DECH (crec una variant d'*antaru-xá*, *-xeira*, Sarmiento, *CatVGall.*, pp. 396, 430), que no ens vagi de precisar.

Intricat, pres del ll. *intricatus*, participi de *intricare* 'enredar, embullar': «conclou que és aparellat, tota vegada, de seguir la volentat --- del archabisbe, segons manera, emperò, a mon semblant, sofisticada e *entricada*, axí com veurets, senyor, ésser contengut en la sua resposta» a. 1323 (Finke, *Acta Ar.* III, 435); «libre --- *intricats*», *Curial (NCl.* III, 13.8); per a l'evolució en cast., on aquest cultisme féu més fortuna (coses del geni nacional!), veg. INTRINCAR, DCEC/DECH, allí usat en la forma *entricado* o *intric*-des de mj. S. xv fins al xvii, després, amb propagació de la nasal *intrincado* [1735], que també se'ns va comunicar *intrincat*, *-ar* [Belv.], i potser fóra excessiu posar-li el veto. En it. *intrigare* per evolució popular prengué el sentit de 'embrollar', d'on el fr. prengué *intriguer* id. en el S. xvi, després passa allí a significar 'fer maquinacions' [S. xvii], i des de França s'escampa per les diverses llengües europees (cast., fi S. xvii) i el nostre Ant. de Capmany desaprova l'ús d'*intriga* f., el 1805, però tot seguit es generalitza (Lab. 1840, *intrigar*, *intriga*); *intrigar* [Lab. 1888].

Del ll. *extricare* 'desfer, desempallegar', vingueren els derivats romànics citats a la n. 2, i oc. ant. *estrigar* «tarder», «entortiller, enlacer» (cf. el nostre *estiragonyar*, *estireganyar*). D'aquí *inextricable* ('embull') que no es pot posar en clar, que no es pot desnar' [Lab. 1840]. *Intrínquilis*, cast. [c. 1880], mot familiar d'origen incert i potser no derivat d'això (veg. DCEC/DECH III, 460b19-33). *Intrínquilat*.

Entriquell derivat de l'antic *entricat*, com explica bé Ruyra: «qualsevol objecte propi per a dur-se a mans; objecte que fa nosa: ve de la mateixa rel que *entricar*» (O. C., 379a). És un terme especialment gironí: l'he sentit a Girona bastantes vegades [1920 ---] si bé sempre en sentit despectiu o pejoratiu: «no sé on anar amb tots aquests *entriquells*», «tinc un recambro tan ple d'*entriquells*, que hauria de cridar el drapaire ---».

¹ De la Marina d'Alacant tinc anotada, d'Alfàs, la frase, altrament ben val. «veien el *rešiyu gélát* a l'hivern perquè *triga* a cixir el sol» (1963): no ho asseguro. — ² 'Cuitar, anar de pressa'. Veg., però, la nota 9 de l'article TRIAR del DCEC/DECH (v, 630b19-50), on exposo el problema rebutjant les etimologies que se n'han donat amb ètímon diferent; en va defensà la germànica Gamillscheg, RFE XIX, 244, *Rom. Germ.* I, 385. Hi ha la via semàntica que ja suggereixo allí, i que tot i subtil, s'ha de pendre seriosament, sobretot tenint en compte, que en certs parlars portuguesos el mot té altres sentits, que poden indicar la pista intermèdia: sobre el de 'turmentar' va cridar l'atenció Spitzer (s'ho apropia, desimboldament, sense citar-lo, el seu deixeble, Malkiel, *Univ. Calif. Publ. Ling.* I, 244-7, 258-60, la més petita de les traïcions que va fer-li) i jo crido ara

l'atenció sobre l'acc. de *trigar-se* «ter vergonha» en el parlar de Paredes (Leite de V., *Opúsc.* II, 443). Potser, però, la solució més simple (i segura almenys amb caràcter concurrent) serà admetre que es tracti del ll. EXTRICARE 'desembullar', 'desembarassar', amb eliminació del prefix, per un procés ben paral·lel al que he establert en TRIAR < DESTRIARE, car de fet el derivat del tipus del nostre *destrigar* (infra), en certs parlars italians ha pres un sentit igual al portuguès: venec. *estrigarese* «sbrigararsi», i altres formes citades per Jud. — ³ «Car de cors vil ve a fin cor *destrics*: / dons, tu qu'ès fis, fuç al fals e no-y *trics*», 61.22. — ⁴ I en Llull és molt freqüent, entre altres passatges alguns on va garantit pel metre i les rimes, p. ex.: «A, bon amic! / Savi 's qui per altre 's castich, / c tem *destric*», *Rims* II, 257 (i I 49, II 141 etc.).

Trigar, V. *triar* *Trigella*, *trigellar*, V. *tragella* (TREURE)

TRIGEM, 'ansa de l'esquella', terme de l'Ebre i Ports de Besit: origen incert, probablement de l'àrab, on *tärgim* significa 'acció de tirar una pedra', i probt. 'de posar una pedra', suposant que s'apliqués a una forma primitiva d'esquella o d'ansa, amb material petri.

Només recollit per JoAmades, amb la definició «ansa de l'esquella», a Tortosa, Xerta i Besit, BDC XIX, 215. L'aspecte del mot ja recorda l'àrab, i és sabut que els moriscos d'aquesta zona s'hi mantingueren fent de pastors: encara avui a la Serra dels Ports es veuen per tot cares, actituds, folklore i termes que recorden els moros (l'exclamació *guai* IV, 687a54ss., *guari*, *garsó*, *gatxull*, *guifa* etc.). Per a un terme així no es pot esperar de trobar una explicació completa i ben documentada, vista la manca d'informació sobre el vocabulari pastoral, tant el dels moros ibèrics (i fins de tota mena d'àrab) com el dels nostres antics pastors. De tota manera l'estructura del mot fa pensar tot seguit en un «nom d'acció» o abstracte verbal àrab, en *ta-*, més que més essent així que l'arrel *rġm* és ben coneguda en àrab, antiquíssima; ja a l'Alcorà *ar-raġim* 'l'abismat, l'abjecte, el malcít' figura com a epítet i nom tabuístic de Satan; i segons l'Edrissi (1153) era el nom que els pagans africans del Zanguebar donaven a l'ídol que adoraven sota la forma d'un tambor; i fou de la llengua de tots els temps.

Ens consta, pel Vocabulista del nostre Ramon Martí, que era arrel productiva, en totes les seves formes, en l'àrab dels Països catalans; també el va usar, en el segle XII, Abendjobair, parlant del seu viatge a Espanya. Es refereix en general a coses de pedres, en particular pedres que es llancen i s'amunteguen (*rāġam*, *ruġmā*), d'on el sentit abstracte de 'conjecturar, albirar, pronosticar' (en què l'usen molts escriptors medievals); Dozy (*Suppl.* I, 515b); Belot, p. 239; Socin-Brockelmann, *Arab. Gramm.*, gloss., *73a.

Rma., sense concretar més el sentit, tradueix pel ll. *lapidare* les diverses formes verbals, l'una darrere